

ВІСНИК ПРОКУРАТУРИ

11'2013

ВІСНИК ПРОКУРАТУРИ

№ 11 (149) листопад 2013

Загальнодержавне фахове
юридичне офіційне видання
Генеральної прокуратури України

ЗАСНОВНИКИ

Генеральна прокуратура України

Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань**
(постанова президії ВАК України
від 10.02.2010 р. № 1-05/1);

надано статус офіційного видання
наказом Генерального прокурора України
від 19.04.2012 р. № 38

Заснований
10 червня 1999 року

**Свідцтво про державну
реєстрацію**
серія KB № 10791

Головний редактор
БОЙЧЕНКО
Юрій Васильович

Адреса
МСП, 01601, Київ-11,
вул. Різницька, 13/15
тел.: (044) 288-87-61

Видавешь
ТОВ «Видавництво «ІСТИНА»
04108, м. Київ,
проспект Правди, 31-А,
офіс 511,
тел.: (044) 468-31-31,
(044) 464-14-42
e-mail: istina_bk@ukr.net
www.istina-books.com.ua

© Генеральна прокуратура
України, 2013

Олег ОСТРІЙЧУК

Використання показань у процесі доказування в кримінальному провадженні: окремі проблемні аспекти 98

Юлія УСЕНКО

Проблеми організаційної побудови інституту слідчого судді в Україні 107

Олександр ПАКУЛА

Свідок як учасник кримінального провадження: значення його показань для досягнення завдань кримінального провадження 112

В'ячеслав ТЮТЮННИК

Окремі питання визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні 117

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Сергій МОТРИЧ, Олена ДРАГАН

Додержання законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.....126

КРИМІНАЛІСТИКА

Сергій МИРОНОВ

Особа злочинця в структурі криміналістичної характеристики перевищення влади або службових повноважень, вчиненого співробітниками правоохоронних органів 133

Василь ЛАВРЕНЮК

Особливості слідів злочину при розслідуванні крадіжок з проникненням у житло, вчинених організованими групами 139

У ПРОКУРАТУРАХ ОБЛАСТЕЙ

Андрій ПАРАКА, Тарас БЕЗРУКИЙ

Реформування слідчо-наглядових підрозділів – вимога нового КПК України та сьогодення 142

Олександр ЗІНОВ'ЄВ

Удосконалення контролю за порядком ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань 149

ПРОБЛЕМА

Олег ПОЙЗНЕР

Основні шляхи і методи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: проблема кримінальної відповідальності за відмивання «брудних» грошей за законодавством іноземних країн 152

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Світлана БЕЛІКОВА

Прокуратура: історія та сучасність 163

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Назар ХОЛОДНИЦЬКИЙ

Формування та функціонування Генеральної прокуратури Сполучених Штатів Америки у 1789–1870 роках 171

Галина ЗАДОРЖНЯ

Установчі повноваження глав європейських держав щодо органів прокуратури 181

ІСТОРІЯ – СВІДОК

Він і сьогодні – в строю 190

РЕГІОНАЛЬНІ НОВИНИ 192

Додержання законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення

Сергій МОТРИЧ,
начальник відділу захисту
прав громадян та інтересів держави
при застосуванні законів
про адміністративні правопорушення
Генеральної прокуратури України,
радник юстиції

Олена ДРАГАН,
заступник начальника відділу захисту
прав громадян та інтересів держави
при застосуванні законів
про адміністративні правопорушення
Генеральної прокуратури України,
старший радник юстиції,
кандидат юридичних наук

у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів

На сучасному етапі розвитку Європейського Союзу ведеться спільна активна робота із пошуку рішень, що дозволять створити ефективніші механізми розв'язання нових проблем у сфері забезпечення внутрішньої безпеки Європейського Союзу та, зокрема, подолання транскордонної злочинності.

Супільна небезпека незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів є цілком очевидною. Сьогодні поширення наркоманії є однією з найбільшійших проблем нашого суспільства, яка має тенденцію до сталого зростання. Велика кількість тяжких та особливо тяжких злочинів вчиняються саме в стані наркотичного сп'яніння. За статистикою Міністерства вну-

ніх справ України, упродовж 4–2011 рр. наркозалежні та й у стані наркотичного сп'я- ня вчинили 102 тис. 139 зло- в, у тому числі 256 умисних іств, 187 випадків завдання нних тяжких тілесних ушко- нь, 741 розбій, 2 тис. 464 гра- та 57 згвалтувань¹.

а оцінкою фахівців, реальна ість осіб в Україні, які вже ма- залежність від наркотичних іїв і психотропних речовин, овить близько 500 тис. Разом і кількість осіб, які епізодич- вживають, але ще не мають нності, становить понад від оціночної кількості тих, же захворів. Така ситуація лює актуальність застосу- і адміністративно-правових ів, за допомогою яких, крім лактичних, здійснюється лекс заходів, спрямованих на лення обсягу попиту і пропо- наркотичних засобів та пси- пних речовин².

одячи з особливої небезпе- і життя та здоров'я людини, наркотичних засобів, пси- пних речовин, їх аналогів курсорів регулюється як на родному, так і на національ- рівнях. Нормативно-пра- снову боротьби з незакон- бігом наркотиків в Україні годні становлять понад 90 різної юридичної сили. На родному рівні правове регу- ня здійснюється нормами конвенції про наркотичні 1961 р. з поправками, вне- і Протоколом 1972 р., Кон-

венції про психотропні речовини 1971 р. та Конвенції ООН про бо- ротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотроп- них речовин 1988 р., а також за до- помогою спеціальних політичних декларацій Генеральної Асамблеї ООН, рішень Комісії ООН з нарко- тичних засобів, Міжнародного ко- мітету ООН з контролю за нарко- тиками тощо. На національному рівні правове регулювання обігу цих засобів і речовин дістало вияв насамперед у законах України від 15 лютого 1995 р. «Про наркотич- ні засоби, психотропні речовини і прекурсори» (в редакції Закону від 22 грудня 2006 р.), від 15 лю- того 1995 р. «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», в актах Кабінету Міністрів України, постановах Пленуму Вер- ховного Суду України, а також у відомчих наказах та інструкціях³.

Розпорядженням від 13 верес- ня 2010 р. № 1808-р Кабінет Міні- стрів України схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері протидії поширенню нар- команії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, пси- хотропних речовин та прекурсо- рів на 2011–2015 роки, основною метою якої є визначення шляхів та пріоритетів державної політи- ки у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незакон- ним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та пре- курсорів, зміцнення здоров'я нації, а також зменшення нега-

тивних соціальних, економічних та інших наслідків, пов'язаних з уживанням наркотичних засобів та психотропних речовин⁴.

Згідно з Єдиним звітом про кримінальні правопорушення за січень–серпень 2013 р. (форма № 1) обліковано 25 тис. 241 кримінальне правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, 17 тис. 181 особі вручено повідомлення про підозру, з них направлено до суду з обвинувальним актом 15 тис. 736, у 13 тис. 730 випадках провадження закрито. За ст. 307 Кримінального кодексу (КК) України обліковано 6 тис. 995 правопорушень, у 3 тис. 736 з яких особам вручено повідомлення про підозру. Направлено до суду з обвинувальним актом 3 тис. 140 проваджень, а закрито – 2 тис. 876. За ст. 309 КК України обліковано 13 тис. 115 кримінальних правопорушень, у яких 10 тис. 72 особам вручено повідомлення про підозру. Направлено до суду з обвинувальними актами 9 тис. 541, закрито 8 тис. 65 проваджень.

За даними Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення (ДІАЗ) Міністерства внутрішніх справ України, за 9 місяців поточного року виявлено 3 тис. 757 осіб, які вчинили правопорушення за ст. 44 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КпАП). У порядку ст.ст. 260–263 КпАП затримано 63 особи, складено 3 тис. 821 протокол, за якими прийнято 2 тис. 637 рішень. За ст. 44-1 КпАП виявлено

23 особи, складено 23 протоколи, з яких розглянуто 20. За ст. 106-1 КпАП виявлено 346 осіб, складено 348 протоколів, за якими прийнято 271 рішення. За ст. 106-2 КпАП виявлено 276 осіб, складено 278 протоколів, з яких розглянуто 162.

Вилучено 30 454 г наркотичних засобів або психотропних речовин, з них працівниками управління боротьби з незаконним обігом наркотиків (далі – БНОН) – 9 766 г, дільничними інспекторами міліції – 7 889 г, працівниками карного розшуку – 11 499 г.

Результати проведених перевірок засвідчили, що органи внутрішніх справ не забезпечують неухильного додержання вимог КпАП при розгляді справ про адміністративні правопорушення зазначеної категорії.

Усупереч вимогам ст. 221 КпАП, Закону України від 16 жовтня 2012 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства внутрішніх справ, Міністерства надзвичайних ситуацій України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів», яким органи внутрішніх справ було позбавлено права виносити постанови про притягнення громадян до відповідальності за ч. 1 ст. 44 КпАП, за даними відомчої статистики такі факти продовжують мати місце.

Зокрема, за даними ДІАЗ МВС України, за 8 місяців поточного року органи внутрішніх справ з порушенням вимог закону розглянули 96 справ за ст. 44 КпАП (Дніпропетровська, Донецька, Кіровоградська, Сумська, Київська, Харківська області та м. Київ).

Водночас слід зазначити, що відповідно до підпункту 7 пункту 1 розділу 1 Закону від 16 жовтня 2012 р. право посадових осіб органів внутрішніх справ розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 44 КпАП, виключено лише з ч. 1 та абзацу 1 пункту 1 ч. 2 ст. 222 КпАП. При цьому ускладнює однозначне тлумачення цієї норми Закону абзац 3 пункту 1 ч. 2 цієї статті, яким передбачено право начальників або заступників начальників органів внутрішніх справ на транспорті, інших органів внутрішніх справ, прирівняних до районних, міських, районних у містах відділів (управлінь) внутрішніх справ, начальників відділень міліції, що є в системі органів внутрішніх справ, розглядати справи цієї категорії.

Відповідно до ч. 2 ст. 9 КпАП адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть відповідно до закону кримінальної відповідальності. Проте в ході перевірок були встановлені непоодинокі випадки ненаправлення слідчими матеріалів для вирішення питання про застосування заходів адміні-

стративного впливу за наявності в діях осіб складу адміністративного правопорушення, внаслідок чого винні особи уникали відповідальності.

Наприклад, у Кіровоградській області було встановлено 41 випадок нескладання органами внутрішніх справ протоколів про адміністративні правопорушення після закриття кримінальних проваджень за наявності для того підстав. Так, слідчі СВ Олександрійського МВ УМВС України прийняли 5 рішень про закриття кримінальних проваджень на підставі пункту 2 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення. У діях винних осіб вбачався склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 106-1 КпАП, проте ці особи до адміністративної відповідальності притягнуті не були.

Слідчий Васильківського МВ (Київська область) 28 січня 2013 р. виніс постанову про закриття кримінального провадження на підставі пункту 2 ч. 1 ст. 284 КПК України за відсутності в діях особи складу злочину, передбаченого ст. 309 КК України. Однак за наявності ознак адміністративного правопорушення матеріали уповноваженому органу для вирішення питання про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 44 КпАП не направлялися. Аналогічні факти мали місце в Автономній Республіці Крим, Вінницькій, Жи-

томирській, Дніпропетровській, Сумській, Львівській, Рівненській, Херсонській, Хмельницькій областях та м. Севастополі.

Прокуратура Тернопільської області встановила, що згідно з обліками бази даних інтегрованої інформаційно-пошукової системи МВС України («Адміністративні правопорушення») 29 січня 2013 р. колишній працівник ВБ-НОН Бережанського РВ УМВСУ склав протокол про адміністративне правопорушення щодо К. за ч. 1 ст. 44 КпАП. Цього самого дня відповідно до запису в Журналі обліку вихідних та внутрішніх документів Бережанського РВ УМВС України в області зазначені матеріали були надіслані до районного суду для розгляду по суті. Разом з тим у ході вивчення статистичних звітів і матеріалів у Бережанському районному суді було встановлено, що адміністративні матеріали щодо К. до суду не надходили та не розглядались. При цьому інспектор інформаційно-аналітичного забезпечення Бережанського РВ УМВСУ в області вніс недостовірні відомості до бази даних щодо розгляду 29 січня 2013 р. адміністративного протоколу та призначення К. адміністративного покарання у вигляді штрафу.

Крім того, мають місце факти нескладання протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 44 КпАП після передачі відповідних матеріалів від слідчих підрозділів. Так, 15 червня 2013 р. СВ Суворовського РВ (Хер-

сонська область) було закрито кримінальне провадження за ч. 1 ст. 309 КК України на підставі пункту 2 ч. 1 ст. 284 КПК України за фактом вилучення в А. особливо небезпечного наркотичного засобу «канабіс», матеріали щодо цієї особи були направлені до Суворовського РВ для складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Водночас начальник Тавричеського ВМ Суворовського райвідділу заходів адміністративного впливу за цим фактом не вжив, протокол про адміністративне правопорушення щодо А. не було складено, що дало змогу винній особі уникнути передбаченої законом адміністративної відповідальності.

Несвоєчасне складання протоколів про адміністративні правопорушення після закриття кримінальних проваджень у справах цієї категорії, неякісне їх оформлення призводять до обґрунтованого закриття судами адміністративних справ за ст. 44 КпАП на підставі пункту 7 ст. 247 КпАП у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення. Як наслідок – винні особи уникають адміністративної відповідальності.

Так, 20 квітня 2013 р. старший слідчий СВ Феодосійського МВ (Автономна Республіка Крим) виніс постанову про закриття кримінального провадження за ч. 1 ст. 309 КК України, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань 8 квітня 2013 р., щодо К. Копії матеріалів цього кримі-

нального провадження для вирішення питання про притягнення до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 44 КпАП К. слідчий надіслав на ім'я начальника міськвідділу тільки 25 квітня 2013 р. Протокол за ч. 1 ст. 44 КпАП був складений лише через місяць –

29 травня 2013 р., при цьому його своєчасне направлення до суду забезпечено не було. Внаслідок цього постановою Феодосійського міського суду від 13 липня 2013 р. справу було закрито у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення. Прокурор вніс відповідне подання.

Слідчий слідчого відділу Сумського МВ (Сумська область)

30 квітня 2013 р. закрив кримінальне провадження, розпочате за ст. 309 КК України, щодо М., який придбав та зберігав наркотичну речовину в невеликих розмірах. Однак адміністративний протокол щодо нього був складений лише 17 травня 2013 р. Як наслідок – справа про адміністративне правопорушення щодо нього була закрита судом у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення.

Аналогічні порушення встановлювалися прокурорами більшості областей.

Мають місце порушення органами внутрішніх справ вимог Інструкції про порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини, затвердженої спіль-

ним наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, МОЗ України та Міністерства юстиції України від 10 жовтня 1997 р. № 306/680/21/66/5, щодо направлення осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби, на медичний огляд та постановки на облік таких осіб.

Так, прокуратура Чечельницького району (Вінницька область) установила, що впродовж поточного року до райвідділу надійшло 16 заяв та повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, однак заходи щодо направлення на медичний огляд осіб, які вчинили такі злочини, не вживалися.

У Краси́лівському райвідділі (Хмельницька область) 22 особи із 40, які перебувають на обліку, на медичний огляд не направлялись, постанови про їх привід з метою примусового медичного обстеження не виносились. Як наслідок – вони залишились поза увагою медичних закладів, належної медичної допомоги не отримали.

У ході перевірки в м. Севастополі було встановлено, що Ленінський РВ УМВС України вимоги зазначеної Інструкції не виконує. Особи, щодо яких складаються протоколи або порушуються кримінальні провадження, на медичний огляд не направляються. Матеріали щодо примусового лікування осіб, хворих на наркоманію, райвідділ міліції не готує, до суду не направляє. На зазначені

порушення були внесені подання, які перебувають на розгляді.

Під час проведення особистого огляду громадян, затриманих за вчинення адміністративних правопорушень, порушувалися вигоди ст. 264 КпАП. Установлено факти непроведення особистого огляду громадян або проведення особистого огляду за вчинення адміністративних правопорушень без участі понятих.

Так, співробітник карного розшуку Генічеського РВ (Херсонська область) у протоколі про адміністративне затримання від 6 червня 2013 р. зазначив, що речі та предмети не вилучалися. Водночас у протоколі про адміністративне правопорушення за ст. 178 КпАП зазначено, що при особистому огляді з кишені куртки вилучено зелену масу рослинного походження, що зафіксовано у протоколі особистого огляду. Проте такий протокол не складався. Факт вилучення речовини рослинного походження у подальшому був зафіксований і слідчим райвідділу у протоколі огляду місця події від 6 червня 2013 р., розпочато кримінальне провадження за ч. 1 ст. 309 КК України.

Усупереч вимогам ст. 283 КпАП суди при винесенні постанов у справах про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 44, ст. 106-1 КпАП, не завжди вирішують питання щодо подальшої долі вилучених наркотичних засобів.

Так, постановою Суворовського районного суду м. Херсона від 18 квітня 2013 р. Р. визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 44 КпАП, та накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу. При цьому в постанові судом не вирішено подальшу долю вилученого наркотичного засобу «канабіс» вагою 3,9 г, що унеможливило надалі його знищення. Аналогічні порушення допускалися зазначеним судом при винесенні постанов у 5 справах за ч. 1 ст. 44 КпАП. На такі порушення реагували прокурори Запорізької області та м. Севастополя шляхом оскарження незаконних постанов до суду апеляційної інстанції.

Загалом за результатами проведених перевірок поточного року у зазначеній сфері прокурори внесли 104 подання, до дисциплінарної відповідальності було притягнуто 27 працівників міліції.

¹ Див.: Вплив програм замісної підтримуючої терапії на криміногенну ситуацію у державі: Аналітичний звіт за результатами наукового дослідження / За ред. О.М. Джузі. – Харків, 2012. – С. 20.

² Див.: Сорока Л.В. Адміністративна відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин. – Ірпінь, 2005.

³ Див.: Горюх О.П. Покарання за злочини у сфері обігу наркотичних засобів: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук [Електронний ресурс] – Режим доступу: avtoreferat.net/content/view/1643/45/

⁴ Див.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2010 р. № 1808-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/